

Minimální preventivní program pro Základní školu Žďár nad Sázavou, Palachova 2189/35, příspěvková organizace

1. Charakteristika školy

ZŠ Palachova 2189/35 je úplnou městskou školou sídlištního typu. Vyučování probíhá v jediné budově složené z pěti pavilonů, a to pavilonu 1. stupně, 2. stupně, družiny, školní jídelny a tělocvičen se zázemím.

Všichni žáci se vzdělávají podle školního vzdělávacího programu Krok k rozumu, štěstí a vzdělání. Od první třídy je do rozvrhu jednotlivých tříd zařazena výuka anglického jazyka. Úspěšně jsou do klasických tříd integrováni žáci s tělesným, či duševním postižením.

Žáci mají k dispozici řadu odborných pracoven (učebny jazyků, včetně sluchátkové, přírodopisu, fyziky, chemie, zeměpisu, dějepisu, matematiky, českého jazyka, hudební a výtvarné výchovy), dále pak 2 počítačové učebny (15, 26 počítačů), multimediální učebnu, informační centrum a žákovské knihovny pro oba stupně. Všechny učebny školy jsou velmi dobře technicky vybaveny, ke standardnímu vybavení patří PC, dataprojektor, TV a další audio a video technika, téměř všechny učebny jsou vybaveny dotykovými tabulemi. Praktické dovednosti si žáci mohou zlepšovat ve cvičné kuchyni, dílnách, na školním pozemku. K výuce je využíváno i přilehlé arboretum s altánem s venkovní učebnou. Ke sportovnímu využití a výuce slouží 2 tělocvičny, malá posilovna a hřiště. Přestávky mohou žáci trávit ve společenském koutku, u pingpongových stolů, v případě hezkého počasí mají možnost žáci 1. stupně využít atria.

Chlapci a děvčata 1. stupně mohou navštěvovat 5 oddělení školní družiny, kde je pro ně od 6 do 16 hodin nachystaný nabitý program. Výsledky své práce prezentují se svými učitelkami na besídkách pro rodiče, jejich výtvarné práce pravidelně zdobí interiér školy.

O pitný režim je postaráno na 1. stupni a v družině, a to dodávkou čaje, škola je též zapojena do projektu Ovoce do škol a dodávky dotovaného neochuceného mléka a mléčných výrobků.

Z hlediska prevence rizikového chování můžeme mezi riziková prostředí v areálu školy zařadit školní třídy, WC, prostory šaten (1. stupeň „klece“, 2. stupeň skříňky + šatny TV), prostor schodiště (ze zeleného do modrého patra), školní jídelnu a hřiště. V blízkosti areálu školy se nachází březový hájek a park, přímo naproti škole, ve vzdálenosti asi 200 m, potom podchod a budova s nízkoprahovým klubem Ponorka. Také tyto lokality vnímáme jako vysoce rizikové.

2. Legislativa

Při tvorbě Minimálního preventivního programu jsem vycházela z následujících závazných dokumentů:

- Metodické doporučení ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních – Č.j.: 21291/2010-28
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019 - 2027
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané – Č.j.: 25 884/2003-24
- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních – Č.j. MSMT-21149/2016
- „Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu“ Č.j.: 11 691/ 2004-24

- Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví – Čj.: 10 194/2002-14
- Vyhláška MŠMT č.72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školských zařízeních

3. Cíle programu

Stanovili jsme si tyto cíle:

- výchova ke zdravému životnímu stylu
- rozvoj a podpora sociálních kompetencí
- posilování komunikačních dovedností
- vytváření pozitivního sociálního klimatu
- rozvíjení schopnosti žáků řešit problémy, případně schopnosti nalézt pomoc pro jejich řešení a činit samostatná, zodpovědná rozhodnutí
- snaha vytvořit vyhraněný negativní vztah k návykovým látkám u žáků přiměřeně jejich věku
- posilování spolupráce mezi pedagogy
- vzdělávání pedagogů v oblasti prevence
- zkvalitnění spolupráce rodiny a školy
- budování vztahu důvěry mezi rodiči a školou, rozvíjení jejich spolupráce a větší zapojení rodičů do chodu školy.

4. Personální zajištění prevence

Za realizaci preventivního programu školy zodpovídají všichni zaměstnanci školy.

Ředitel školy:

Zodpovídá za realizaci preventivního programu. Sleduje efektivitu prevence rizikového chování. Sleduje problémy v kontextu celé školy a dělá personální a organizační opatření ke zlepšení vzájemného soužití ve škole. Svolává v případě potřeby výchovnou komisi za účasti rodičů, pedagogů, pracovníků orgánů péče o dítě, psychologů apod.

Metodik prevence

Metodik prevence vytváří minimální preventivní program, podílí se na jeho realizaci a koordinuje činnost pedagogů. Komunikuje s učiteli v oblasti primární prevence, mapuje výskyt rizikového chování na škole, v případě vzniklého problému dává podněty k možné nápravě. Spolupracuje s vedením školy, výchovným poradcem, ostatními učiteli, okresní metodičkou prevence, psychologem, institucemi a organizacemi v oblasti primární prevence. Koordinuje předávání informací o problematice rizikového chování ve škole, dokumentuje průběh preventivní práce školy. Hodnotí realizaci minimálního preventivního programu.

Výchovný poradce

Výchovný poradce koordinuje společně s metodikem prevence aktivity školy v oblasti prevence. Aktivně nabízí učitelům a žákům možnost poradit se o svých problémech. Zaměřuje se na žáky, kteří jsou ohroženi ve svém vývoji, sebepojetí, komunikaci s druhými. Učitelé informují výchovného poradce o případech výskytu agresivního chování ve třídě, signálů o potížích žáka (osobnostní, rodinné, vztahové), náhlém i trvalém neúspěchu v učení, obtížné komunikaci, konfliktu s rodiči, porušování pravidel soužití ve škole žákem, krádežích

ve třídách. Výchovný poradce navrhuje opatření, navrhuje řediteli školy svolání výchovné komise, vede individuální konzultace s dětmi, s rodiči, informuje o možnostech odborné péče a další pomoci (adresář sociálních služeb, linku bezpečí apod.). Jedná se sociálním odborem. Konzultuje problémy s odbornými pracovišti – SPC, PPP.

Pedagogové

Věnují se v rámci výuky rozvoji kompetencí žáků v oblasti sociálních dovedností, učí podle principů a metod v rámci koncepce školy. Provádějí průběžnou diagnostiku žáků a třídy, na pedagogických radách vzájemně hodnotí uplynulé období, konzultují případné problémy, navrhují opatření. Třídní učitel je v kontaktu s rodiči žáků své třídy prostřednictvím třídních schůzek, osobních setkání a dalších možností komunikace.

Preventivní tým

Školní preventivní tým se skládá ze školního metodika prevence, výchovného poradce, zástupce ředitele, ředitele, školního psychologa. Jeho kompetence vychází z vyhlášky č. 72/2005 Sb. ve znění pozdějších předpisů o školních poradenských pracovištích.

Vzdělávání pedagogů v oblasti rizikového chování

- výchovný poradce – semináře v PPP
 - semináře s preventivní tematikou – kraj Vysočina, celorepublikové
- metodik prevence – semináře v PPP s okresní metodičkou prevence
 - semináře s preventivní tematikou – kraj Vysočina, celorepublikové
- celá sborovna – semináře s preventivní tematikou

Analýza současného stavu

Pro zjištění aktuálních potřeb školy a vytyčení cílů v oblasti prevence rizikového chování žáků je důležité pravidelně provádět analýzu aktuálního stavu. Ke zjištění současného stavu projevů rizikového chování žáků školy využíváme nestandardizované i standardizované sociometrické metody. V případě zadání standardizovaných dotazníkových šetření kontaktujeme pracovníky PPP. Byly využity připomínky dětí a členů školního parlamentu, schránka důvěry, web Nenech to být, třídnické hodiny a další. Vycházíme též ze zpětných zpráv z realizovaných programů primární prevence (Centrum prevence).

Vzhledem k inkluzi a integraci dětí s PAS, lehkým mentálním postižením a tělesným postižením je třeba vést děti k sounáležitosti, pomoci potřebným a též citlivě monitorovat všechny nastalé situace.

Co nás těší, co se nám daří

Ve všech ročnících se nám daří upevňovat správné postoje žáků v oblasti zdravého životního stylu. Na prvním stupni jsou aktivity zaměřeny především na stravovací návyky, pohyb, smysluplné využití volného času, prevenci kouření, v pátém ročníku pak na virtuální prostředí.

Na druhém stupni se k těmto tématům přidávají další (návykové látky, problematika zneužití, týrání, pohlavně přenosných nemocí, poruch příjmu potravy, sebepoškození aj.). Jako velmi důležité se jeví včasné a opakované upozorňování na rizika spojená s kyberprostorem.

Díky účasti v projektu Jeden svět na školách máme k dispozici řadu DVD s krátkými tematicky zaměřenými dokumenty. Ty jsou natočeny velmi poutavě, žáky často zaujmou, reagují na ně pozitivně. Díky návazným aktivitám si upevňují postoje k daným tématům.

V šestých ročnících probíhá na začátku září adaptační pobyt (využití služby Centra prevence).

Podobný jednodenní pobyt absolvují též prvňáčci se svými rodiči a třídními učiteli (tentokrát bez účasti CP).

Dodržujeme tradice školy při organizování různých kulturních, sportovních či zábavních akcí, zvláště na prvním stupni často probíhají projektové dny s tematikou ekologie či zdravého životního stylu. Škola poskytuje též volnočasové aktivity.

Ve škole dobře funguje školní žákovský parlament, který se často aktivně zapojuje do dění školy.

Co nás trápí, co se nám nedaří

Jako jeden z palčivých problémů vnímáme časté pozdní příchody, absenci a pozdní omlouvání některých žáků. Pozdní příchody se již tradičně týkají především žáků 9. ročníků.

Opakovaně jsme řešili zvyšující se agresivní chování, ubližování spolužákům, ale též nadávky a slovní výpady. S postupující virtualizací společnosti a v návaznosti na nestandardní roky 2020 - 2022 řešíme stále více případů souvisejících se zneužitím kyberprostoru.

Oblastí, ve které sbíráme jen malé úspěchy, ačkoli situace se díky distanční výuce lehce zlepšila, je komunikace s rodiči a jejich aktivní zapojení při řešení projevů rizikového chování. Aktivita a spolupráce rodičů značně opadá s přechodem žáka na 2. stupeň.

Z analýzy vyplývá

V nadcházejícím školním roce pokračovat v motivaci k pozitivnímu přístupu ke zdravému životnímu stylu. Na prvním stupni klást důraz na zásady zdravého životního stylu, uvědomění si hodnoty zdraví. Na druhém stupni toto povědomí a znalosti prohlubovat. Klást důraz na negativní vliv kouření na zdraví, vést žáky k životu bez závislostí, dostatek pozornosti věnovat též poruchám příjmu potravy a pozitivnímu vnímání vlastního těla. V neposlední řadě je třeba se zaměřit na oblast virtuálního světa a pohyb žáků po internetu – sdílení informací, fotografií, komunikace s neznámými lidmi, seznamování se na internetu, útoky a napadání v rámci této komunikace.

Na třídních schůzkách:

- Zdůraznit potřebu spolupráce rodič – třídní učitel, a to v oblasti prevence záškoláctví.
- Zdůraznit včasné omlouvání žáků.
- Poskytnout rodičům základní informace k návykovým látkám, šikaně a kyberšikaně.
- Požádat rodiče o podporu školy.

5. Aktivity a formy práce k osvojení preventivních ochranných kompetencí

- Dovednosti, znalosti a postoje, které si žáci osvojí, korespondují vždy s věkem a navazují na předešlé zkušenosti.
- Využití podnětů otevřené výuky, projektová výuka, integrované tematické vyučování ve smysluplných celcích, kooperativní vyučování, využití kritického myšlení, samostatná práce žáků, svobodná tvůrčí práce dětí.
- Aktivity zaměřené na poskytování informací v rámci vzdělávacího procesu, témata jsou zapracována do vzdělávacích plánů jednotlivých předmětů: výchova ke zdraví, výchova k občanství, přírodopis, chemie, přírodověda a vlastivěda, český jazyk, prvouka, výtvarná výchova, tělesná výchova.

- Na základě zjištěných skutečností i nadále věnovat zvýšenou pozornost problematice kouření.
- Zlepšovat příznivé klima ve třídních kolektivech formou organizování výletů, exkurzí, projektových dnů, soutěží.
- Nabízet volnočasové aktivity, kroužky, sportovní aktivity, organizovat soutěže.
- Nabízet zdravý přestávkový režim v době mezi vyučovacími jednotkami – využívání atria 1. stupně, vytvoření sportovního koutku – stoly pro stolní tenis, stěna na ležení, dětské koutky v učebnách 1. stupně, společenský koutek pro 2. stupeň.
- Na 2. stupni stanovit pravidla soužití – žáci se sami podílejí na jejich utváření – Školní parlament.
- V rámci ekologické výchovy se zapojit do projektu ekoškola – zdravé prostředí ve škole i mimo ni, programy v Chaloupkách, exkurze – čistička odpadních vod, sběrný dvůr, projektové dny Pohybem ke zdraví, Den Země, Čistá Vysočina.
- Poskytovat poradenskou činnost přímo ve škole, schránka důvěry, web Nenech to být, spolupracovat s PPP a Policií ČR.

Aktivity pro žáky

Aktivity, které napomáhají žákům zaujímat žádoucí postoje k projevům rizikového chování a upevňovat je, vychází jednak z náplně vyučovacích hodin, jednak z jednorázových akcí.

Mezi jednorázové akce patří:

- Dny otevřených dveří, kdy se žáci podílí na výzdobě školy a programu pro rodiče.
- slavnostní zápis prvňáčků, na kterém se podílí členové školního parlamentu.
- Mikulášská besídka s nadílkou.
- vánoční dílny a besídky, vánoční jarmark.
- karnevalové dopoledne pro děti.
- sportovní den ke Dni dětí.
- projektové dny Hurá z lavic do přírody, Den Země.
- besedy pro maminky ke Dni matek.
- školní vlastivědné zájezdy.
- sběr papíru, baterií a spotřebičů v rámci ekologické výchovy.
- adaptační pobyt pro žáky 1. tříd a jejich rodinné příslušníky.
- adaptační pobyt pro žáky 6. tříd.
- besedy s požárníky, policisty.
- integrovaný záchranný systém, poskytování první pomoci, zásahová vozidla.
- programy vedené neziskovými organizacemi (Centrum prevence).

Neméně důležité je i prostředí školy, ve kterém žáci tráví značnou část dne. Aktivně se proto zapojují do výzdoby, udržování pořádku a čistoty. Prostřednictvím školního parlamentu mají možnost toto prostředí měnit. Ve školním parlamentu se schází zástupci 5. až 9. tříd, v ekotýmu pak zástupci 3. až 9. tříd.

6. Témata zařazovaná do vyučovacích hodin:

1. až 3. ročník

- návykové látky
 - cigarety, alkohol, léky
 - základní pojmy

- poškozování zdraví
- zdravý životní styl
 - zdravé jídlo
 - pohyb a odpočinek
- zdravé vztahy
 - kamarádství
 - osobní bezpečí (včetně bezpečí na silnici a v dopravních prostředcích)
 - sebedůvěra

4. až 5. ročník

- návykové látky
 - cigarety, alkohol, léky
 - rizika zneužívání (sociální, zdravotní)
 - nácvik odmítání
- zdravý životní styl
 - výhody zdravého člověka
 - činnosti vedoucí ke zdraví
 - prosazování zdravého životního stylu
- zdravé vztahy
 - ve škole, v rodině, ve společnosti
 - odmítání ubližování, šikany
 - osobní bezpečí - kde najdu pomoc (učitel, rodič, linka důvěry, schránka důvěry)
 - osobní bezpečí (bezpečí v silničním provozu)
 - sebepoznání, sebedůvěra
 - odmítání poškozování věcí, vandalismu
- výchova k rodičovství
 - ohleduplnost k ženám, dívkám
 - ochrana vlastního zdraví před zneužitím
 - funkce rodiny

6. až 9. ročník

- návykové látky
 - v celé šíři
 - ostatní závislostní chování
 - sociální a zdravotní rizika
 - odmítání všech závislostí
 - nácvik odmítání – NE, NECHCI (vědomí, proč jsem se tak rozhodl)
 - hledání alternativ
- zdravý životní styl
 - zdravá výživa
 - poruchy příjmu potravy
 - volný čas a jeho smysluplné využití
 - obrana proti stresu
 - motivace ke sportu a pohybu

- zdravé vztahy
 - osobní bezpečí (včetně dopravní výchovy)
 - přijetí pravidel chování ve skupině
 - odmítání všech forem omezování osobní svobody
 - odmítání všech forem šikany
 - obrana proti kyberšikaně
 - závislostní chování – netolismus (sociální sítě, počítačové hry)

- sebepoznání a sebedůvěra
 - posilování sebedůvěry a zdravého sebevědomí
 - problematika sebepoškození
 - asertivní chování
 - řešení problémů – každý problém má řešení, žádost o pomoc
 - spolupráce ve skupinách
 - komunikace (verbální i neverbální)
 - naučit se vyjadřovat vlastní názor, stát si za svým rozhodnutím, nést důsledky svého jednání

- extremismus, rasismus, xenofobie
 - odlišnosti a shody v chování
 - tolerance
 - problematika lidských práv
 - azyl, uprchlíci
 - odlišná náboženství, jejich projevy

- sexuální výchova
 - ochrana osobního zdraví
 - rodina a rodičovství
 - hodnoty při výběru partnera
 - náhradní rodinná péče
 - odpovědnost za své chování
 - pohlavně přenosné nemoci – AIDS apod., ochrana před nimi

- záškoláctví
 - práva a povinnosti
 - kde hledat pomoc v případě problému

- vandalismus
 - osobní a společný majetek
 - odmítání skupin zaměřených proti společnosti
 - vliv prostředí na kvalitu života

7. Znalostní kompetence žáků

1. až 3. ročník

- žáci dokáží pojmenovat zdravotní rizika spojená s kouřením, alkoholem a užíváním léků
- znají hodnotu zdraví a nevýhody špatného zdravotního stavu

- mají vědomosti o zdravém životním stylu a jak pečovat o zdraví
- odmítají všechny formy násilí, ví kde hledat pomoc
- ví, jak odmítnout návykovou látku

4. až 5. ročník

- žáci dokáží argumentovat, proč je zdraví základní životní hodnota
- osvojují si zdravý životní styl
- mají povědomí o denním režimu
- znají sociální a zdravotní rizika užívání návykových látek
- znají zákony omezující kouření, konzumaci alkoholu, užívání a šíření drog
- umí komunikovat se službami poskytujícími poradenskou činnost
- umí pojmenovat mezilidské vztahy
- umí rozpoznat projevy rasismu, xenofobie
- ví, kam se obrátit v případě, že jsou porušována jeho práva
- znají základní způsoby odmítání návykových látek ve skupině vrstevníků
- jsou si vědomi, že jednání ohrožující druhé je protiprávní

6. až 9. ročník

- žáci si uvědomují význam mezilidských vztahů pro zdraví
- respektují odlišné chování, názory, myšlení, zájmy, jsou tolerantní k menšinám
- dovedou najít a uplatnit vhodné řešení konfliktu se spolužáky
- znají a dovedou uplatnit vhodný typ komunikace v různé situaci
- přijímají zodpovědnost za společné úkoly, spolupracují ve skupině
- přijímají pravidla pro práci, chování a respektují je
- znají významné dokumenty týkající se lidských práv a práv a ochrany dětí
- znají činnost důležitých orgánů hájících práva i povinnosti občanů
- uvědomují si podstatu protiprávního jednání a právní odpovědnosti
- umí zhodnotit vhodné a nevhodné zdravotní návyky
- umí vysvětlit své postoje a chování z pohledu zdraví
- ví, co je podstatou zdravého životního stylu, snaží se o jeho realizaci
- uvědomují si pozitivní vliv pohybu, relaxace, duševní hygieny
- ví, že týrání a zneužívání dítěte je trestné
- znají rizika zneužívání drog, umí o nich diskutovat
- orientují se v právní problematice týkající se oblasti návykových látek
- ví, kde hledat odbornou pomoc, kam se obrátit v případě osobní krize
- dokáží komunikovat se specializovanou službou (krizové centrum, linka důvěry)
- odmítají projevy brutality a násilí, umí o nich diskutovat
- přistupují kriticky k mediálnímu sdělení, utváří a obhajují svůj názor
- uvědomují si plnou zodpovědnost za svůj sexuální život, a to z hlediska zdraví i etiky
- uvědomují si principy fungování náboženských skupin, diskutují o nich
- uvědomují si důležitost smysluplného využívání volného času (trávení času na PC, u hraní her, na sociálních sítích)

8. Metody práce

Při zařazování témat prevence rizikového chování do vyučování se příliš neosvědčily klasické metody výuky, jako je samotný výklad. Mnohem vhodnější je vybírat z metod, které nutí žáka aktivně se zapojovat do výuky a tvořit tak vyučovací hodinu společně s pedagogem. Mezi metody, které se osvědčily, patří následující:

- vytvoření vlastních pravidel žáků pro soužití ve třídě
- samostatná a skupinová práce (literární, výtvarné, referáty, prezentace,...)
- besedy s učitelem či pozvaným odborníkem
- diskuse, vyjadřování vlastního názoru, obhajoba stanoviska
- hry na sebezpoznání
- práce v komunitním kruhu
- nácvik verbální a neverbální komunikace
- projektové vyučování

9. Další aktivity školy

Učitelé, rodiče i žáci byli seznámeni s Minimálním preventivním programem a postupem při řešení výskytu rizikového chování ve škole, s Programem proti šikanování a krizovým plánem školy, se Strategií předcházení a řešení školní neúspěšnosti. Minimální preventivní program je k nahlédnutí u školního metodika prevence či na webových stránkách školy.

Na škole funguje schránka důvěry, do níž mohou žáci vhadzovat svá oznámení, dotazy, upozornění. Do schránky má přístup metodik prevence a výchovný poradce. Žáci i rodiče tuto skutečnost ví. Schránka je pravidelně vybírána, oznámení vyhodnocována. Dle výsledku vyhodnocení jsou činěna následná opatření. Na webových stránkách školy funguje též elektronická verze schránky důvěry a žáci i rodiče zde najdou též odkaz na web Nenech to být.

Výchovný poradce i metodik prevence jsou k dispozici rodičům i žákům kdykoli po předchozí domluvě.

O veškerém dění ve škole informují webové stránky.

10. Rodiče

Pracovníci každé školy by si přáli, aby kladný a spolupracující vztah, který si vytvoří rodiče s třídním učitelem na prvním stupni, přetrval až do konce školní docházky. Mnohdy tomu tak však není. I proto se učitelé a všichni pracovníci školy snaží oslovit rodiče nabídkou různých akcí, při kterých se obnovují či znovu navazují zprerhané vazby. Mezi takové akce na naší škole patří např:

- dny otevřených dveří
- sportovní soutěže
- besídky k Vánocům, ke Dni matek
- nabídka konzultačních hodin
- pravidelné schůzky a konzultace s třídním učitelem
- výstavy prací dětí
- zapojování do projektových dnů

Na začátku školního roku jsou rodiče třídními učiteli seznámeni s řádem školy, minimálním preventivním programem, s programem proti šikanování, krizovým plánem a strategií předcházení a řešení školního neúspěchu, kontakty na výchovného poradce a školního metodika prevence. V průběhu školního roku pak učitelé informují rodiče o akcích a provozních záležitostech i prostřednictvím elektronické ŽK či webových stránek.

11. Volnočasové aktivity nabízené školou

Škola nabízí jednorázové či pravidelné aktivity směřující ke smysluplnému využití volného času:

- V ranních i odpoledních hodinách přístup na internet pro dojíždějící žáky, popř. žáky, kteří doma přístup na internet nemají a potřebují splnit zadanou práci.
- Sportovní kroužky – míčové hry, sportovní hry.

- Umělecké kroužky – keramický kroužek, užití výtvarné činnosti, hra na zobcovou flétnu.
- Besídky dětí pro rodiče.
- Exkurze a návštěvy zajímavých výstav.

12. Řešení přestupků

Školní řád vymezuje pravidla chování ve škole i zacházení se školním zařízením. Dále zakazuje žákům školy užívání návykových látek a používání mobilních telefonů k fotografování a natáčení videí. Obsahuje též sankce za jeho porušení.

Žáci jsou se školním řádem seznámeni vždy v první školní den a dále pak opětovně v průběhu školního roku.

Rodiče žáků jsou se školním řádem a ostatními dokumenty seznámeni na první rodičovské schůzce, mají je kdykoli k nahlédnutí společně s ostatními dokumenty na webových stránkách školy.

Škola má vypracovaný postup pro řešení šikany, výskyt návykových látek, záškoláctví, krádeží a vandalismu, nově též krizový plán pro řešení rizikových situací dětí s PAS a strategii předcházení a řešení školní neúspěšnosti. Rodiče jsou informováni na třídních schůzkách, žáci svými třídními učiteli.

Postup pro případ, že se ve škole objeví podezření na zneužití návykových látek, nebo dojde k projevu jiného nežádoucího chování, je následující:

- individuální pohovor se žákem,
- šetření preventivním týmem,
- podle zjištěných informací následuje spolupráce s rodinou či doporučení odborného pracoviště,
- v případě nezájmu rodičů uvědomění sociálního odboru, oddělení péče o dítě,
- v případě dealerství či jiné závažné skutečnosti oznámení věci Policii ČR a sociálnímu odboru,
- následná péče o provinilé žáky nebo jejich oběti.

13. Spolupráce s dalšími organizacemi

Škola příležitostně spolupracuje s pedagogicko-psychologickou poradnou, především s okresní metodickou prevence. Odbornou práci s dětmi ohroženými rizikovým chováním zajišťuje pedagogicko-psychologická poradna či SPC.

V případě podezřelé či často se opakující absence se osvědčila spolupráce s příslušným dětským lékařem, dále pak s pracovníky sociálního odboru, oddělení péče o dítě. Mezi další organizace, se kterými škola spolupracuje, patří Policie ČR a Městská policie, hasiči či záchranáři.

KPŠ a zřizovatel v letošním školním roce vyčlenili finanční prostředky na úhradu preventivních programů neziskových organizací. Na obou stupních je realizuje Centrum prevence. V 6. třídě bude letos opět realizován preventivní program Centra prevence Startujeme, a to v rámci adaptačního pobytu.

14. Hodnocení aktivit

Jednotlivé části programu kontroluje realizátor, který je též vyhodnocuje. S výsledky seznamujeme učitele i rodiče. Ze školních akcí jsou pořizovány videozáznamy, či fotografie, které jsou posléze umístěny na webové stránky a facebookový profil školy.

Školní metodička prevence každý rok na konci zpracovává zprávu, jejímž obsahem je vyhodnocení realizace Minimálního preventivního programu na daný školní rok. Závěrečnou zprávu předkládá vedení školy a je součástí výroční zprávy školy. Také tvoří, společně s přáními a připomínkami vyučujících a třídních učitelů, podklad pro Minimální preventivní program pro následující školní rok.

Pro zjišťování efektivity programu používáme metody kvantitativní např. děti daný program oznámkuje, ohodnotí v bodech, i kvalitativní, kdy žáci napíší, co zažili, jak se cítili, jak byli spokojeni. Prostor pro vyjádření dostávají i rodiče a vyučující.

15. Závěr

V každé škole se v současnosti dostává do popředí problematika rizikového chování. Setkáváme se zejména s agresivitou a projevy šikany či kyberšikany, záškoláctvím, návykovými látkami, zvláště pak s kouřením a alkoholem. V souvislosti s inkluzí je třeba též zvýšené opatrnosti při práci ve třídách s integrovanými dětmi, ať už jsou to děti s lehkým mentálním postižením, děti s PAS, tělesným, či smyslovým postižením. Je třeba vést žáky ke spolupráci a pomoci těmto dětem.

Škola má povinnost vytvářet Minimální preventivní program, který by měl, pokud možno uceleně, pokrýt všechny oblasti rizikového chování. Jedním z důležitých východisek pro jeho tvorbu je závěrečné zhodnocení Minimálního preventivního programu z předchozího roku.

Obsah Minimálního preventivního programu školy je součástí výchovy a vzdělávání ve všech ročnících základní školy, tedy po celou dobu povinné školní docházky. Účastní se ho učitelé, žáci, rodiče, odborníci. Zjistit jeho efektivitu je věc značně nesnadná, protože jeho účinnost se prokáže v praktickém životě mnohdy až po opuštění základní školy.

Příloha č.1

Program proti šikanování na ZŠ Palachova

Šikanování je nebezpečná forma násilí, která ohrožuje základní a vzdělávací cíle školy. V místech jejího výskytu dochází ke ztrátě pocitu bezpečí žáků, který je nezbytný pro harmonický rozvoj osobnosti. Může zůstat dlouho skrytá, u obětí může docházet k závažným psychickým traumatům s dlouhodobými následky.

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí. Důležité je zaměřit se na oblast komunikace a vztahů mezi žáky ve třídách i v celé škole.

Šikanování se může projevit v různých podobách a to (čerpáno z Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, č.j. MSMT-21149/2016):

- **Přímá šikana** může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zstrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).
- **Nepřímá šikana** má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepřijemné sexuální provokace.
- Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. **kyberšikana**, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhrůžných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhrůžné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (např. nadávky, ponižování), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.) a naopak.

Základem je s žáky srozumitelně hovořit, ochotně řešit podstatné i zdánlivě nepodstatné problémy, pěstovat v žácích pocit důvěry k pedagogickým pracovníkům.

Hlavní součástí programu je krizový plán, který eliminuje či minimalizuje škody v případě, že k šikanování ve školním prostředí dojde. Všichni pedagogové jsou seznámeni s jednotným postupem při řešení šikanování, provádějí prevenci v průběhu vyučování i mimo něj, v třídnických hodinách.

Přímé a nepřímé znaky šikanování

(citováno z Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, č.j: MSMT-21149/2016)

Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;
- stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy;
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet; účet např. z důvodu etnicity, sexuální orientace, náboženského vyznání apod.;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejm. pronášené nepřátelským, nenávisným, pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmlouvání učitelům apod.

Zákonní zástupci žáků by si měli všimnout především těchto možných příznaků šikanování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechutí jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno i pozorovat strach.
- Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad.
- Zmínky o možné sebevraždě.
- Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma.
- Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.).
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma více než mělo ve zvyku.

Stádia šikanování (Kolář 2011)

1. stádium: zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

2. stádium: fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity - například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

3. stádium (klíčový moment): vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro“. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

4. stádium: většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

5. stádium: totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

Zvláštnosti u psychických šikan

U psychických šikan zůstává princip stadií nezměněn. Nicméně jejich podoba je jiná. V popředí je nepřímá a přímá verbální agrese čili psychické násilí. Často se zraňuje „jen“ slovem a izolací. Rozdíl je pouze v tom, že se nestupňuje násilí fyzické, ale psychické. Krutost psychického násilí si však v ničem nezadá s nejbrutálnější fyzickou agresí.

Příloha č. 2

Krizový plán – při zjištění šikany

První pomoc při počáteční šikaně:	Krizový scénář pro výbuch skupinového násilí při pokročilé šikaně:
<p>1. odhad závažnosti a formy šikany; 2. rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, a s oběťmi; 3. nalezení vhodných svědků; 4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace oběti s agresory); 5. ochrana oběti;</p> <p>6. předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru: a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření); b) rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku);</p> <p>7. realizace vhodné metody: a) metoda usmíření; b) metoda vnějšího nátlaku (výchovní pohovor nebo výchovní komise s agresorem a jeho rodiči);</p> <p>8. třídní hodina: a) efekt metody usmíření; b) oznámení potrestání agresorů;</p> <p>9. rozhovor s rodiči oběti; 10. třídní schůzka; 11. práce s celou třídou.</p>	<p>A. První (alarmující) kroky pomoci 1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany; 2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí</p> <p>B. Příprava podmínek pro vyšetřování 3. zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy; 4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi; 5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře); 6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům</p> <p>C. Vyšetřování 7. rozhovor s obětí a informátory; 8. nalezení nejslabších článků, nespolupracujících svědků; 9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky; 10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi)</p> <p>D. Náprava 11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.</p>

Výchovná opatření:

Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Pro potrestání agresorů lze užít i následující běžná výchovná opatření:

- Napomenutí a důtka třídního učitele

- Důtka ředitele
- Snížení známky z chování
- Převedení do jiné třídy

V mimořádných případech se užití další opatření:

Ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.

Ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Příloha č. 3

Klíč pro komunikaci s osobou s autismem

Toto stručné vodítko si neklade žádné nároky na úplnost ani na univerzálnost. Bez ohledu na to, že se vyplatí dodržovat určitá obecná pravidla, jsou lidé s autismem charakterově stejně pestří jako kdokoli jiný a nikdy nebude existovat žádný soubor pravidel, uplatnitelný na všechny bez rozdílu.

Osoby s autismem a především s Aspergerovým syndromem lze do jisté míry rozlišovat podle toho, jak reagují na situaci, kdy se stanou neobratní v pro ně nesrozumitelných společenských situacích: zatímco **aktivní subtyp** se spíše začne projevovat a vyjadřovat emotivně a někdy až provokativně, aby svou neobratnost skryl za toto jednání, **pasivní subtyp** spíše přeruší jakoukoli komunikaci a projevy omezí spíše na pláč nebo odmítání dalšího kontaktu. **Oba subtypy** mají tendenci se v takové situaci uchýlovat ke stimulacím (kývání, hraní si s prsty, stereotypní pohyby); tyto stimulace doporučujeme ignorovat – člověku s autismem pomáhají udržet si psychickou rovnováhu.

Následující body se týkají situací, kdy se lidé s autismem ocitnou v potížích a podlehnou panice – potom je obzvláště důležité pamatovat na zdánlivé drobnosti, které mohou rozhodnout mezi úspěšným zvládnutím či totálním selháním na obou stranách ... Neberte tedy prosím tato pravidla jako univerzální klíč, vězte však, že osvojíte-li si tato pravidla pro chvíli nouze, velmi vám pomohou i v běžných životních situacích, kdy se dostáváte s lidmi s autismem do styku.

1) JEDNEJ PŘEDVÍDELNĚ. Vyvarujte se situací, kdy se například – byť s těmi nejlepšími úmysly – dotknete ramene člověka s autismem, aniž by předem viděl, že se tak chystáte učinit. Řada z nich jsou velmi citliví na hmatové podněty, a když je takový člověk v úzkých, velmi ho to vyleká.

2) PLÁNUJ. Rozhodně se vyplatí, když předem popíšete, co se bude dít (například „Teď si promluvíme o tom, co se vám přihodilo a potom si půjdete odpočinout.“). Člověku s autismem to velmi pomůže v orientaci a snáze přečká i nepříjemný rozhovor.

3) NEKŘIČ. Nikdy na člověka s autismem nekřičte ani nezvyšujte hlas, to bude mít za následek jen to, že se tím zablokuje další komunikace a dokonce ho to může uvrhnout do autistické krize (dekompenzace a ztráta orientace) – během ní komunikace nemůže pokračovat. Může vadit i silnější hlas, protože mnoho lidí s autismem má mnohem citlivější sluch, než si dokážete představit; někdy proto také pomůže, když mluvíte úmyslně potichu.

4) PTEJ SE JASNĚ. Snažte se formulovat otázky tak, aby byly jednoznačné a spíše uzavřeného typu (umožňující jen jednu ze dvou odpovědí, například ANO / NE). Otázka „Jak jste na tom?“ je nesrozumitelná, protože se může teoreticky týkat mnoha různých témat, zatímco otázka „Máte nějaký problém?“ nebo „Bolí vás něco?“ je jasná a srozumitelná otázka uzavřeného typu. Nečekejte ale jako odpověď vyprávění životního příběhu – čekejte jen „Ano“ nebo „Ne“. Pečlivě se vyvarujte kladení několika otázek najednou, protože zatímco vy budete registrovat většinou jen svou poslední otázku, člověk s autismem vám – byť jednoslovně – zodpoví všechny v pořadí, v jakém jste je položili, vy však budete obtížně odpovědi k otázkám přiřazovat.

5) MLUV JEDNODUŠE. Nepokoušejte se oslnit člověka s autismem svou slovní zásobou a znalostí cizích slov; jednak je možné, že jich bude znát podstatně více než vy a jednak ve chvíli, kdy se ocitl v tísní, může být pro něj velmi náročné se soustředit na to, co někdo jiný říká. Proto je lepší mluvit spíše v kratších větách, než v květnatých souvětích a předat sdělení srozumitelně a bez odbíhání od tématu. Vyvarujte se řečnických otázek („Co si myslíš, že

děláš?“ a nedivte se, pokud na ně bude dpovídat – nejde o provokaci, jen se snaží být přesný), příměrů („Koukáš jako sůva z nudlí“ a nedivte se, pokud začne popisovat odlišnosti – nejde o provokaci, jen se snaží být přesný) a nadsázky, ironie či sarkasmu („To se ti tedy povedlo“ a nedivte se, pokud reaguje vlastním prohlášením – nejde o provokaci, jen se snaží být přesný).

6) BUĎ TRPĚLIVÝ. Pokud člověk s autismem neodpovídá na otázku nebo nereaguje na vyřčené, nemusí to znamenat, že odpovědět nechce. Pokud se dlouze rozmýšlí, pak uvažujte o pravidlech 2) a 3). Pokud nerozumí, nemusí být v tu chvíli schopen to sdělit, ale na uzavřenou otázku „Rozuměl/a jste mi?“ odpoví. Jestliže člověku s autismem odpověď chvíli trvá (viz pravidlo 5), rozhodně nepomůže ho pobízet a upomínat – to je naopak jeden z nejjistějších způsobů, jak komunikaci zpomalit.

7) ROZUMĚT A VĚDĚT. Pokud rozumí a přesto se nevyjadřuje, pak je velmi pravděpodobné, že si prostě v panice nedokáže rozmyslet odpověď. Zvenčí to není vidět, ale v panice či v autistické krizi často na jeho mysl útočí stovky obrazů, myšlenek, slov a vjemů každou vteřinu a v tu chvíli je velmi obtížné poslouchat druhé a soustředit se na vlastní myšlení. Nebojte se například zopakovat otázku, přestože byla srozumitelná – člověku s autismem to pomůže se soustředit na její smysl i na vlastní následné myšlenky. Určitě neuškodí pokusit se změnit formulaci – možná reakci zbrzdila jen nějaká asociace pro tazatele nečekaná, ale pro člověka s autismem logická.

8) JAKÝ JE DEN? Člověk s autismem, procházející autistickou krizí, může přechodně ztratit přístup ke krátkodobé a střednědobé paměti. Tento stav trvá nejvýše desítky minut a velmi pomáhá popsat, co se vše stalo například za poslední hodiny nebo dny. Zároveň může mít tento člověk s autismem výrazně zhoršenou orientaci v prostoru – pokud s ním potřebujete někam dojít a vidíte, že váhá a tápe, tak ho buď ved'te, nebo mu popisujte cestu, přestože jí jinak dobře zná.

9) OMEZUJ POHLED DO OČÍ. Toto pravidlo sice radí přesný opak toho, co doporučují mnohé knihy, ale pokud se chcete s lidmi s autismem domluvit, dodržujte ho. Každý pohled do očí a zejména navázání očního kontaktu může vyvolat v člověku s autismem nejistotu nebo i paniku, což může komunikaci na nějakou dobu zcela přerušit nebo zbrzdít.

10) DEJ NAJEVO POCHOPENÍ. Dokonce i tehdy, kdy vám nejsou motivy člověka s autismem jasné, rozhodně neproděláte, když vyjádříte alespoň účast. Vyvarujte se však frází, protože když řeknete „Já vám rozumím“ a onen člověk je si vědom toho, že tomu tak není, klidně to i popře, protože obecné vyjádření účasti je sociální funkce a té nemusí rozumět. Ale když řeknete například „Chci vám pomoci“, je to pravda a je to jasné. Pro vás to bude téměř totožné, pro onoho člověka nikoli.

Lidé s autismem jsou často citliví a osamělí, přes svá omezení dovedou některé věci lépe než ostatní, proto vás vyzýváme: neberte jim důstojnost a věnujte jim pozornost, už tím pro ně vykonáte mnoho.

Adventor o. s. www.adventor.org

Naděje pro Autismus www.nadejeproautismus.cz

Za sklem o. s. www.zasklem.com

Příloha č. 4

Krizový plán pro prevenci vzniku problémových situací týkajících se žáka s PAS - formulář

Jméno a příjmení žáka:

Datum narození:

Místo trvalého pobytu:

(Kontaktní údaje na zákonného zástupce/telefon)

Název a adresa školy/školského zařízení, ročník:

Ošetřující lékař/odborný lékař:

(na základě souhlasu zákonného zástupce uváděno pro případ konzultace při vzniku problémové situace např. psychiatr, neurolog, atp.)

Pedagogický pracovník školského poradenského zařízení spolupracující na vytváření „Krizového plánu“:

Třídní učitel:

Druhý pedagog ve třídě:

Asistent pedagoga:

Ostatní vyučující žáka:

Vychovatel/vychovatelka:

Osoby zajišťující specializované činnosti ve škole/školském zařízení:

(např. fyzioterapeut, speciální pedagog, psycholog, výchovný poradce, atd.):

Aktuální zdravotní stav žáka:

Aktuální stav žáka:

(obsahuje popis speciálních vzdělávacích potřeb dle doporučení školského poradenského zařízení):

Popis obtíží žáka:

(spouštěcí mechanismy vzniku problémových situací u konkrétního žáka v konkrétních situacích, na konkrétních místech, v přítomnosti konkrétních osob, v jejich přístupu apod., např. fyziologická potřeba, příjem potravy, tekutin, únava a „přetažení“, přecitlivělost na různé podněty jako zvuky, světlo, barvy, pachy, doteky, nepohodlí, změny aktuálního zdravotního stavu, či jiných faktorů, které ovlivňují jeho aktuální naladění):

Doporučený postup prevence vzniku problémových situací:

(postup zpracován na základě osobnostní charakteristiky žáka viz „Popis obtíží žáka“ a dle doporučení školského poradenského zařízení, součástí plánu je „záznamový arch“ sloužící jako podklad pro vyhodnocování vhodně nastavených opatření pro prevenci vzniku nevhodného chování žáka, problémového chování či problémové situace):

Doporučený postup v případě, kdy problémová situace nastala:

(obsahuje popis konkrétních kroků při vzniku nevhodného chování, problémového chování či problémové situace, vymezení kompetencí a odpovědnosti jednotlivých zaměstnanců, včetně přesného stanovení podmínek kdy a za jakých okolností škola žádá o pomoc jiné odborníky, např. linku 155):

Podpisy informovaných osob:

(všech, kteří jsou s žákem v interakci v době jeho pobytu ve škole nebo školském zařízení):

Podpis žáka:

Podpis zákonného zástupce/kontaktní osoby v případě zletilého žáka:

Místo, datum:

Zpracoval/a:

Podpis ředitele školy:

Příloha č.4

INFORMACE PRO PEDAGOGY - CO DĚLAT, KDYŽ...

- zpracováno dle metodického doporučení 21291/2010-28 a jeho jednotlivých příloh: Co dělat, když – intervence pedagoga
- v těchto situacích vždy informuji MP, VP (ti to oznámí řediteli školy), sepiši stručný záznam události

1. tabákové výrobky (žák přistížen při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy)

- zabránit další konzumaci
- sepsat stručný zápis
- postupovat dle školního řádu
- v případě porušení zákazu kouření tř. učitel informuje zák. zástupce

2. alkohol (konzumace)

- alkohol je třeba žákovi odebrat
- je-li žák ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
- jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy
- žák není schopný pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce, není-li k dispozici, pak orgán sociálně právní ochrany dítěte

alkohol (nález ve škole)

- nálezu ihned uvědomit vedení školy, netestovat složení
- nalezenou tekutinu uložit u vedení školy pro případ usvědčujícího důkazu.
- zpracovat stručný záznam o události.

3. návykové látky (konzumace)

- návykovou látku je třeba žákovi odebrat
- sepsat stručný záznam s vyjádřením žáka
- záznam založí školní metodik prevence do své agendy a vyrozumí vedení školy
- je-li žák ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
- Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy
- žák není schopný pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce, není-li k dispozici, pak orgán sociálně právní ochrany dítěte

návykové látky (distribuce)

- distribuce a přechovávání NL je vždy protiprávním jednáním
- při důvodném podezření škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR

návykové látky (nález)

- Látku nepodrobují žádnému testu
- ihned uvědomí vedení školy spolu s písemným záznamem
- vyrozumí Policii ČR

4. syndrom týraného dítěte (CAN)

- u každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informován ředitel školy/šk. zařízení
- při podezření - rozhovor s rodiči
- kontaktovat odborníky

- popřípadě při podezření na týrání žáka kontaktovat OSPOD rovnou.
sexuální zneužívání

- dozvím se to přímo od dítěte

- dozvím se – oznámím řediteli – kontaktujeme policii a OSPOD

- dozvím se to od prostředníka

- zhodnotit situaci ze svého pozorování (změny chování)
- možnost rozhovoru s dítětem
- při nejistotě kontaktovat OSPOD

5. šikana, kyberšikana

- Odhad závažnosti
- Rozhovor s informátory a oběťmi
- Nalezení vhodných svědků
- Individuální, případně i konfrontační rozhovory se svědky
- Ochrana oběti
- Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi

6. vandalismus

- informovat ředitele školy, možno kontaktovat Policii ČR, OSPOD, PPP,...

7. záškoláctví

- informovat ředitele školy
- informovat MP, VP, ti zajistí spolupráci s OSPODem

8. násilí

- Jakmile se žák začne chovat agresivně, začne vyskakovat nebo je zřejmé, že je rozrušený, okamžitě se s ním přestaňte dohadovat. Snižte hlas do klidnější polohy, mluvejte spisovně, jasně a snažte se hovor ukončit nějak neutrálně, např: „Nechme to být, možná jsem to přesně nepochopil.“
- Když se stanete svědkem rvačky, zasahujte rozumně až ve chvíli, kdy se účastníci trochu unaví. Jinak můžete přijít také k úhonně a zranění učitele je přeci jen zbytečná komplikace.
- Když už je po bouři a aktéři na sebe jen něco pokřikují a nadávají si, moc se do toho nepleťte, to patří k věci.
- Během následného vyšetřování buďte věcní. Bývají-li odpovědi na otázku PROČ ve smyslu: „Já mu řekl a on mi na to řekl...., Řekl o mojí mámě...., Von si začal....“ apod., a nezdá se, že by šlo o následky dlouhodobé systematické agrese, nechte to být. Omezte se na stručné vysvětlení, že problémy se dají řešit i jinak. O události proveďte zápis.
- Soustřeďte se hlavně na případná zranění a jejich ošetření

9. krádeže

- O krádeži a jejím šetření proveďte záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti: kdo – kdy – kde – jak – proč – čím.....
- Zákonné zástupce zloděje vyzoomívejte vždy až poté, kdy budete přesně znát příčiny, které dítě k takovému chování vedly.
- Jestliže se jedná o škodu většího rozsahu, vyzoomívejte Policii ČR.
- ohlášení rodičům: - Rodičům poškozeného vždy ihned, rodičům zloděje rovněž vždy, nicméně mělo by tomu předcházet precizní zjištění příčin.
- V případech, kdy se jedná o opakované jednání a výchovná a další opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek, nahlásit OSPODu.

10. sebepoškozování

- Kontaktujeme rodiče, smažíme se o dlouhodobou spolupráci.
- Předáme dítě do péče školního psychologa.
- Motivujeme rodiče k návštěvě specialisty.

- Posoudíme aktuální riziko, v případě závažného rizika odešleme dítě i přes případný nesouhlas rodičů do spádového psychiatrického zařízení

Volaný účastník	Telefonní číslo	Instituce
p. Štohanzlová P	566 688 326	MÚ, OSPOD
p. Bencová	566 688 332	
p. Lánová	566 688 321	
p. Bojdoová	566 688 325	
Sekretářka (p. Vábková, p- Štaidlová etoped p. Žáková, p. Freioová - SPC)	566 622 387 (PPP) 566 624 224 (SPC)	PPP a SPC
Obvodní oddělení Brněnská ulice	974 282 111	Policie ČR
VP (zástupce ředitele) I.Králová	Dle domluvy 566 690 413, 566 690 421	Dle domluvy
MP E.Sobotková, č.403	Dle domluvy 566 690 422	Dle domluvy

Příloha č.5

INFORMACE PRO RODIČE

CO DĚLAT, KDYŽ ...

Šikana

Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí, která ohrožuje základní výchovné a vzdělávací cíle školy. Dochází ke ztrátě pocitu bezpečí žáků, jenž je nezbytný pro harmonický rozvoj osobnosti a efektivní výuku. Na rozdíl od jiných druhů násilí je šikana zvláště zákeřná, protože často zůstává dlouho skrytá.

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje též útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v dlouhodobosti.

Co může napovědět?

- - Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by se telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechut' jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Na koho se ve škole mohu obrátit?

- na třídního učitele, či jakéhokoli jiného pedagoga
- na výchovného poradce
- na metodika prevence
- vhodit podepsané oznámení do schránky důvěry

VP (zástupce ředitele) I.Králová	Dle domluvy 566 690 413, 566 690 421	Dle domluvy
MP E.Sobotková, č.403	Dle domluvy 566 690 422	Dle domluvy

Co se bude dít:

Po oznámení podezření na šikanu přikročí metodik prevence ve spolupráci s výchovným poradcem, třídním učitelem, školním psychologem, vedením školy, popř. PPP k sociometrickému průzkumu třídy. Po jeho vyhodnocení budou probíhat rozhovory s vytipovanými žáky, budeme sbírat informace o dění ve třídě. Prokáže-li se šikana, pak budou bezodkladně informováni rodiče (jak obětí, tak agresorů), bude uděleno kázeňské opatření (ve shodě se školním řádem). V následujících několika týdnech bude třídní učitel ve spolupráci se školním psychologem, metodikem prevence, popř. pracovník PPP či neziskové organizace pracovat se třídou na nápravě sociálních vztahů.

Prokáže-li se, že je šikana ve stádiu, ve kterém již škola reálně nemůže danou situaci zvládnout, kontaktuje metodik prevence či výchovný poradce odborníky v PPP, v případě potřeby též pracovníky OSPODu, či Policii ČR.

Odborníci, krizové linky, neziskové organizace:

- Linka bezpečí: 116 111
- Rodičovská linka: 840 111 234
- internetová linka: pomoc@linkabezpeci.cz

Internetové bezpečí, zabezpečení stránek na sociálních sítích

- www.pomoconline.cz
- www.saferinternet.cz

Drogová problematika

V současné době stále více dětí experimentuje s drogou, ať už tím míníme alkohol, tabák, marihuanu či jiné návykové látky. Jestliže byste měli podezření, že Vaše dítě s návykovými látkami experimentuje, či jen chtěli získat více informací o těchto látkách, legislativě,... můžete se obrátit:

- ve škole na metodika prevence
- na tyto internetové stránky: www.drogy-info.cz
www.odrogach.cz
www.drogovaporadna.cz

- www.poradenskecentrum.cz - na těchto internetových stránkách najdete odpovědi na otázky Co dělat když dítě... bere drogy, hraje o peníze, hraje na počítači, je šikanováno. Jedná se o stránky Poradenského centra pro drogové a jiné závislosti v Brně.

Telefonní čísla na krizové linky, informace o chatech a webech najdete Vy i Vaše děti na webových stránkách školy (v Minimálním preventivním programu). Součástí je též krizový plán školy.

Příloha č.6

STRATEGIE PŘEDCHÁZENÍ A ŘEŠENÍ ŠKOLNÍ NEPÚSPĚŠNOSTI

Strategie předcházení školní neúspěšnosti vychází z Vyhlášky č. 27/2016Sb. Cílem je vyhledávání potencionálně neúspěšných žáků a vytváření podmínek k zlepšení jejich školní úspěšnosti.

1. Příčiny

Jedním z vážných problémů, které je třeba řešit a předcházet jim, je školní neúspěšnost. Neprospěch mívá obvykle mnoho příčin, které je třeba včas rozpoznat a podchytit. Mezi nejčastější příčiny patří:

- školní nezralost
- nízký intelekt
- vývojové poruchy učení a chování
- častá absence žáka
- zdravotní komplikace
- odlišné sociokulturní prostředí
- jazyková bariéra
- nízká odolnost vůči zátěži
- nemotivující rodinné zázemí
- problémy ve vztazích v rodině nebo ve škole

2. Předcházení školní neúspěšnosti ze strany školy

Při řešení školních neúspěchů je nutná úzká spolupráce pedagogických pracovníků, zákonných zástupců a žáka samotného. Často je nutná i konzultace s odborníky. V první řadě je nutné podrobit dítě kvalitní diagnostice, aby byly odhaleny konkrétní příčiny selhávání žáka ve škole. Rozbor žakových možností, učebních stylů a vzdělávacích potřeb pak umožní nastavit vhodná opatření. Je potřeba reagovat včas tak, aby žák byl schopen zastavit svůj pokles výkonu a případně se vrátit mezi "školsky úspěšné žáky".

Vhodná a možná opatření volíme vždy na základě individuálního přístupu k žákovi a zjištěným skutečnostem.

Možná opatření:

- **Poruchy učení a chování, jiná zdravotní omezení a znevýhodnění:** využití speciálně pedagogických metod a postupů na základě doporučení z PPP nebo SPC.
- **Odchylka v celkové úrovni inteligence:** žákovi bude stanoveno základní učivo, které po něm bude požadováno podle jeho možností a schopností, vhodné metody práce, motivace - zažití úspěchu, možnost opravit si známku, individuální konzultace ve vyučování i mimo něj, spolupráce s PPP - integrace na základě IVP a realizování dalších podpůrných opatření doporučených poradnou.
- **Žáci sociálně znevýhodnění:** motivace žáka k učení, spolupráce s rodinou, vytvoření podmínek pro přípravu ve škole ve volných hodinách, přístup k internetu ve škole.
- **Žáci s vysokou absencí** jsou velmi často ohroženi sklouznutím do školní neúspěšnosti: včas žákům nabídnout podporu při zvládnutí zameškané látky (plán dostudování učiva a termíny dozkoušení, konzultace s žákem a rodiči, kde se domluví zvýšený dohled nad žákem).

3. Postup při řešení školní neúspěšnosti – podpůrný program (plán pedagogické podpory nebo také plán podpůrných opatření)

Hlavním opatřením je jednoznačně zvýšená spolupráce s rodiči!

- Po **prvním čtvrtletí** třídní učitelé **písemně** informují rodiče žáků, kteří za toto čtvrtletí neprospívají (jsou hodnoceni známkou nedostatečný nebo dostatečný, ale vyučující vyhodnotí vývoj jako rizikový).
- Podle zájmu je možné využít **individuální konzultaci žáka s výchovným poradcem** (případně rodičů, žáka a VP) - diagnostika školní neúspěšnosti a poradenství (např. nastavení podpory při učení, zjištění učebních stylů).
- Pokud se situace nezlepšuje, bude nabídnut žákovi **podpůrný plán**.
- Pokud žák zamešká **více než 100 hodin výuky**, vyvolává se jednání s rodiči preventivně. Přítomni TU, žák a rodič, případně učitel předmětu, kde se už objevily problémy. Domluví se podpora žákovi tak, aby byl schopen kompenzovat svou absenci (plán práce, termíny zkoušení, obsah učiva, možnost individuální konzultace, doučování se spolužáky atd.).
- Na závěr školního roku by měla být podpora vyhodnocena třídním učitelem.

4. Plán pedagogické podpory (plán podpůrných opatření)

Podpůrný plán pro neprospívající žáky je souhrn opatření nabízených žákům a jejich rodičům, který se podpisem všech stran stává pro všechny závazným.

5. Realizace plánu pedagogické podpory

Pokud selže individuální podpora žákovi a ten je v prvním pololetí hodnocen nedostatečnou nebo je hodnocen dostatečnou a jeho vyučující vyhodnotí další vývoj jeho výkonů jako rizikový, nabízí se žáku a jeho zákonným zástupcům podpurný plán. Po uzavření pololetního hodnocení výsledků vzdělávání navrhnou třídní učitelé ve spolupráci s vyučujícími jednotlivých předmětů vedení školy (výchovnému poradci) žáky pro podpurný plán.

Třídní učitel zajišťuje seznání všech zainteresovaných ke společné úvodní schůzce, kde jsou rodiče a žáci s plánem seznámeni a dojde k jeho podpisu. Po uzavření klasifikace na závěr školního roku je vyhodnocena jeho efektivita.

6. Formy a metody práce

Pro úspěšnost Podpurného programu jsou podstatné především formy a metody práce využívané učitelem, ke kterým patří zejména:

- podpurný studijní plán, tj. stanovení přiměřeného obsahu učiva – učitel stanovuje obsah učiva určený k osvojení v rozsahu, který odpovídá žakovým vzdělávacím možnostem (intelektovým i sociálním)
- zadávání pravidelných úkolů vycházejících ze stanoveného obsahu učiva, tj. podpurného plánu – zadání práce pro domácí přípravu (dílní úkoly odpovídající žakovým vzdělávacím možnostem)
- možnost plnit zadané úkoly v rámci volných hodin ve škole, možnost doučování
- užívání podpurných aktivit – oznámení písemné práce, stanovení termínu zkoušení z konkrétního učiva, umožnění opakovaného opravného pokusu
- používání podpurných pomůcek při samostatné práci (přehledy, tabulky, kalkulačky, nákresy, aj.) dle charakteru předmětu, které pomohou žákovi lépe se orientovat v učivu
- individuální práce se žákem v rámci individuálních konzultací i v rámci vyučovací hodiny – pomoc žákovi odstranit výrazné mezery v učivu, podpora při výuce při výkladu nového učiva
- vedení písemných záznamů o průběhu podpurného programu – zadání úkolu, termín splnění, poskytování pravidelných informací o průběhu podpurného programu rodičům a výchovnému poradci – informace o přístupu žáka k plnění povinností v časovém sledu
- domluva konzultačních hodin, kdy si učitel zve žáka na konkrétní termín v případě, že žák potřebuje opakovaně vysvětlit probírané učivo, učitel

telefonicky zve rodiče současně se žákem, aby je informoval o pravidlech práce, aby se s rodiči dohodl, jak mohou své dítě podpořit

- doučování ve spolupráci se staršími žáky

Projednáno a schváleno na pedagogické radě dne

Příloha č. 7

Literatura a webové odkazy k problematice prevence rizikového chování

- Bendl, S.: Prevence a řešení šikany ve škole. Praha: ISV, 2003.
- Braun, R.: Diagnostika školní třídy. Skupinová práce se třídou. Praha: IPPP ČR, 2008.
- Čapek, R.: Třídní klima a školní klima. Praha: GradaPublishing, 2010.
- Grecmanová, H.: Klima školy. Olomouc: Hanex, 2008.
- Janošová, P., Kollerová, L., Zábrodská, K., Kressa, J., Dědová, M. (2016). Psychologie školní šikany [Psychology of the school bullying] Praha: Grada.
- Kavalír, A. (Eds.). (2009). Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele. Plzeň: Dragon press s.r.o.
- Kolář, M. (2013): Výcvik odborníků v léčbě šikany. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií.
- Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2000, 1997). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.
- Kopecký, K., Krejčí, V. (2010). Rizika virtuální komunikace. (Příručka pro učitele.) Olomouc: Net Kopecký, K. Úvod do problematiky kyberšikany páchané na učitelích. Internetový portál E-Bezpečí [online]. 2016 [vid. 23. únor 2016]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/1120-kybersikana-ucitelu-vyzkum> Univerzity. [cit. 2. 12. 2012] <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>
- Krejčí, V. (2010). Kyberšikana – kybernetická šikana. Olomouc: E-Bezpečí. [cit. 2. 12. 2012] Dostupný z WWW – <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>
- Krejčí, V. Pravidla bezpečného používání internetu pro rodiče. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. Dostupné z: http://e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/doc_download/74-pravidla-bezpeneho-chovani-na-internetu-pro-rodie-2015
- Lašek, J.: Sociálně psychologické klima školních tříd a školy. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001.
- Mareš, J.: Dotazník sociálního klimatu školní třídy. Praha: IPPP, 1998
- Mareš, J.: Přehled kvantitativních metod pro diagnostiku psychosociálního klimatu školy I. in: JEŽEK, S. (ed.): Psychosociální klima školy II. Brno: MSD, 2004.
- Mareš, J.: Přehled kvantitativních metod pro diagnostiku psychosociálního klimatu školy II. in: JEŽEK, S. (ed.): Psychosociální klima školy III. Brno: MSD, 2005.
- Mareš, J. Diagnostika sociálního klimatu školy. In Ježek, S. (ed.), Psychosociální klima školy I. Brno: MSD 2003.
- Mertin, V., Krejčová, L.: Metody a postupy poznávání žáka: pedagogická diagnostika. 1.vyd.Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012
- Miovský, M., Skácelová, L., Zapletalová, J., Novák, P., Barták, M., Bártík, P. et al. (2015). Prevence rizikového chování ve školství (2nd ed.). Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny.
- Miovský, M., Adámková, T., Barták, M., Čablová, L., Čech, T., Doležalová, P. et al. (2015). Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování (2nd ed.). Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze v Nakladatelství Lidové noviny.
- Miovský, M., Aujezká, A., Burešová, I., Čablová, L., Červenková, E., Jírová Exnerová, M. et al. (2015). Programy a intervence školské prevence rizikového chování v praxi (2nd ed.). Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny. 25

- Miovský, M., Gabrhelík, R., Charvát, M., Šťastná, L., Jurystová, L. & Pavlas Martanová, V. (2015). Kvalita a efektivita v prevenci rizikového chování dětí a dospívajících. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny.
- Miovský, M., Skácelová, L., Čablová, L., Veselá, M., & Zapletalová, J. (2012). Návrh doporučené struktury minimálního preventivního programu prevence rizikového chování pro základní školy. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.
- Parry, J., Carrington, G. (1997). Čelíme šikanování: Sborník metod. Praha: IPPP: Portál.
- Rogers, V. (2011). Kyberšikana. (Pracovní materiály pro učitele a žáky.) Praha: Portál.
- Říčan, P., Janošová, P. (2010). Jak na šikanu. Praha: Grada.
- Říčan, P. (1995). Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí. Praha: Portál.
- Širůčková, M., Miovský, M., Skácelová, L., Gabrhelík, R. a kol. (2012). Příklady dobré praxe programů školské prevence rizikového chování. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.
- Vágnerová, K. (2009). Minimalizace šikany. Praktické rady pro rodiče. Praha: Portál.

Webové odkazy

- Web Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz (poradna, publikace, letáky ke stažení apod.)
- Společenství proti šikaně, www.sikana.org
- Web Nenech to být a něco dělej, www.nntb.cz
- Internet poradna, www.internetporadna.cz
- Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz
- Veřejný ochránce práv, www.ochrance.cz.
- Amnesty International ČR, www.amnesty.cz
- E-Nebezpečí pro učitele, www.e-nebezpeci.cz
- Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz
- Portál E-Bezpečí, www.e-bezpeci.cz
- Online poradna projektu E-Bezpečí, www.napisnam.cz
- Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz
- Vyhledávací aplikace certifikovaných primárně preventivních programů také v oblasti šikany: <http://www.nuv.cz/t/pracoviste-pro-certifikace/poskytovatele>
- Adventor o. s. www.adventor.org
- Naděje pro Autismus www.nadejeproautismus.cz
- Za sklem o. s. www.zasklem.com